SHAXSIY HUQUQ VA ERKINLIKLARNI TA'MINLASH VA UNING XALQARO DARAJADAGI PRINSIP VA NORMALARI

Davlat boshqaruv huquqi
ta'lim yo`nalishi magistratura bosqichi talabasi
Juraev Asadbek

Annotatsiya: *Ushbu maqolada inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlashning O`zbekiston Respubliksidagi konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmlari haqida so`z yuritiladi. Bunda asosan shaxsiy huquqlar masalasiga e'tibor qaratilgan. Rivojlangan Germaniya Federatsiyasida insonning shaxsiy huqularini ta'minlash maqasadida asosiy qonuniga kiritilgan moddalar va ularning O`zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi konstitutsiyasidagi shaxsiy huquq va erkinliklar haqidagi moddalari bilan solishtiriladi. Bundan tashqari, xalqaro huquqning umume'tirof etilgan normalarida shaxsiy huquqlar va uni ta'minlashning xalqaro standardlari haqida fikrlar keltiriladi.*

***Kalit so`zlar:*** *Insonning shaxsiy huquq va erkinliklari, tabiiy huquqlar, yashash huquqi, o`lim jazosi,shaxsiy daxlszilik huquqi, advakatura faoliyati.*

Kirish: 2023-yil 1-maydagi "O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida"gi Konstitutsiyaviy qonun 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish orqali qabul qilindi. Ushu yangi tahrirdagi konstitutsiyada insonning shaxsiy erkinliklari va huquqlariga aloqador yangi bir qator normalar kiritildi. Quyida kiritilgan yangi normalar haqida yana ham batafsilroq tanishib chiqamiz.

O`zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi VII bob insonning shaxsiy huquqlariga bag`ishlangan bo`lib, unda inson va fuqarolarning shaxs sifatida rivojlanishi uchun zaruriy shaxsiy erkinliklar majmuasi berilgan. Shaxsiy huquqlar majmuasi inson huquqlari fanida bevosita tabiiy huquqlar bilan bog`liq bo`lgan tushunchalardan biri hisoblanadi. Shu sababli ham avvalo, qisqacha bo`lsa ham tabiiy huquqlar va ularning inson shaxsiy huquqlaridagi ahamiyati haqida so`z yuritsak. Tabiiy huquq - davlat va huquq nazariyasida insonning tabiatidan kelib chiqadigan va shu tufayli muayyan davlatda ularning qonuniy tan olinishi yoki olinmasligiga bog‘liq bo‘lmaydigan prinsiplar, qoidalar, huquq va qadriyatlar yig‘indisini anglatuvchi tushuncha. Tabiiy huquq g‘oyasi Yunoniston va qad. Rimda paydo bo‘lib, Sokrat, Aristotel, Sitseron, Ulpian va boshqa Rim yuristlarining nomlari bilan bog‘liqdir. O‘rta asrlarda ilohiyshunos Foma Akvinskiy uni rivojlantirdi. Biroq, bu g‘oyalar mustaqil ilmiy maktab va tabiiyhuquqiy ta’limot sifatida 17—18-asr burjua inkiloblari arafasida shakllandi. Uning ko‘zga ko‘ringan namoyandalari: G. Grotsiy, T. Gobbs, J. Lokk, Volter, Sh.L. Monteskye, J.J. Russo, A. N. Radishchevlardir. O‘zbek xalqining Abu Rayhon Beruniy, Abu Nasr Forobiy, Amir Temur, Alisher Navoiy kabi ajdodlari ham huquqni tabiat yoxud Alloh tomonidan insonlarga berilgan imkoniyatlar majmui deb tushunganlar .[1]

Bugungi kunda esa shaxsiy huquqlar muhim xalqaro va milliy huquqning ajralmas qismi sifatida qaraladi. Insonning baxtli va erkin hayot kechirishi uchun eng zaruriy huquqlar majmuni bo`lib xizmat qiladi.

Asosiy qism: Shaxsiy huquqlar o`z ichiga shubhasiz tabiiy huquqlarni oladi va bu tabiat yoki Xudo tomonidan barcha odamlarga berilgan huquqlardir, ular biron bir hukumat yoki shaxs tomonidan rad etilishi yoki

[1] https://uz.wikipedia.org/wiki/Tabiiy_huquq

cheklanishi mumkin emas. Tabiiy huquqlar ko'pincha odamlarga "tabiiy qonun" tomonidan beriladi deb aytiladi. Bu tabiiy huquqning muhim ajralmas qismi bu barcha uchun yashash huquqi hisoblanadi. Bu huquq barcha davrlarda barcha insonlar uchun istalgan hududda bo`lishidan qat'i nazar tabiiy hisoblanadi. Bu huquq albatta, O`zbekiston Respublikasi konstitutsiyasida ham mustahkam belgilab qo`yilgan: Yashash huquqi har bir insonning ajralmas huquqidir va u qonun bilan muhofaza qilinadi. Inson hayotiga suiqasd qilish eng og'ir jinoyatdir. O'zbekiston Respublikasida o'lim jazosi taqiqlanadi . [2]

Bu shuni anglatadiku O`zbekiston umum qabul qilingan inson huquqlari normalari va prinsiplariga yana bir bor sodiqligini anglatadi va konstitutsiyaviy mexanizmning inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlash mexanizmi sifatida ko`riladi.

Yuqorida ko`rgan moddamizda o`lim jazosiga yo`l qoyilmasligi belgilab qo`yilgan. Va bu jarayon O`zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni orqali ham mustahkamlab qo`yilgan muhim inson va fuqarolar erkinliklarini ta'minlashdagi jihatlardan biri hisoblanadi. Ushbu maqsadda 2005-yil "O`zbekiston Respublikasida o`lim jazosini bekor qilish to`g`risida " [3]prezident farmoni imzolanadi.

O`zbekiston Respublikasi sud-huquq tizimini yana ham isloh qilishdagi eng muhim qadamlardan biri bu shubhasiz, jinoyat, jinoyat-protsessual, jinoiy jazo tizimini bosqichma-bosqich liberallashtirish hisoblanadi. Bunda albatta, o`lim jazosini bekor qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Yashash huquqi barcha uchun berilgan eng oliy huquqlardan biri hisoblanib, uni konstitutsiya bilan mustahkamlab qo`yish demokratik, inson huquqlari va erkinliklari oliy

[2] O`z.Res.Kons.25-modda
[3] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 01.08.2005 yildagi PF-3641-son

darajada yo`lga qo`yilgan mexanizmning bir ko`rinishi desak ham adashmagan bo`lamiz.

Respublikamiz konstitutsiyasida 26-moddada quyidagilar o`z aksini topgan: Insonning sha'ni va qadr-qimmati daxlsizdir. Hech narsa ularni kamsitish uchun asos bo'lishi mumkin emas. Hech kim qiynoqqa solinishi, zo'ravonlikka, boshqa shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki inson qadr-qimmatini kamsituvchi muomalaga yoxud jazoga duchor etilishi mumkin emas. Hech kimda uning roziligisiz tibbiy va ilmiy tajribalar o'tkazilishi mumkin emas. [4]

Yuqorida aytib o`tganimizdek sud tizimini bosqichma-bosqich isloh qilish, liberallashtirish muhim hisoblanadi. Shu maqsadda ham O`zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan "Sud-huquq tizimini yanada isloh qilish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida" [5] Farmonni imzoladi. Sud-huquq tizimini yanada demokratlashtirish va erkinlashtirish, sud, huquqni muhofaza qiluvchi va nazorat organlari faoliyati samaradorligini oshirish, aholining odil sudlovga bo'lgan ishonchini oshirish, jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash va qonuniylikni mustahkamlash maqsadida ham ushbu farmon imzolangan hisoblanadi. Ushbu farmon asosida turli xil bir qator shaxsiy huquqlarni yana ham mustahkamlashdagi muhim o`zgarishlar va yangiliklar kiritildi sud-huquq tizimiga. Jumladan konstitutsiyada ham belgilanganidek sud hokimiyatining mustaqilligi, shuningdek, odil sudlov faoliyatiga aralashmaslik va buning uchun javobgarlikni yana ham mustahkamlash choralari ishlab chiqish belgilandi.

[4] O`z.Res.Kons.26-modda
[5] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 21.10.2016 yildagi PF-4850-son

Inson huquqlarini ta’minlashda shaxsiy daxlsizlik huquqini alohida ta’kidlab o`tish lozim bo`ladi. Ushbu muhim jihat O`zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 27-moddasida ham mustahkamlab qo`yilgan va shaxsiy daxlsizlik huquqi inson va fuqarolarning muhim ajralmas huquqi hisoblanadi. Ushbu moddada quyidagilar belgilab qo`yilgan: Har kim erkinlik va shaxsiy daxlsizlik huquqiga ega. Hech kim qonung asoslanmagan holda hibsga olinishi, ushlab turilishi, qamoqqa olinishi, qamoqda saqlanishi yoki uning ozodligi boshqacha tarzda cheklanishi mumkin emas. Hibsga olishga, qamoqqa olishga va qamoqda saqlashga faqat sudning qaroriga ko‘ra yo‘l qo‘yiladi. Shaxs sudning qarorisiz qirq sakkiz soatdan ortiq muddat ushlab turilishi mumkin emas. Shaxsni ushlash chog‘ida unga tushunarli tilda uning huquqlari va ushlab turilishi asoslari tushuntirilishi shart[6].

Ushbu modda ayni paytda huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan inson va fuqarolar uchun qilinadigan muomila uslubini ham tartibga solishni taqozo qiladi. Moddada mustahkamlanganidek hibsga olish, qamoqqa olishga, qamoqda saqlashga faqat sudning qarori bilan yo`l qo`yiladi. Shaxslar esa qirq sakkiz soatdan ko`proq sudning qarorisiz ushlab turilishi mumkin emas. Bularning barchasi shaxslar uchun belgilab qo`yilgan muhim erkinlik va huquq hisoblanadi. Insoning shaxsiy huquqlarini ta’minlashda ichki ishlar organlari muhim ro`l o`ynaydigan davlat instituti hisoblanadi. Ichki ishlar organlari to`g`ridagi qonun bilan tanishib chiqar ekanmiz, unda belgilangan ichki ishlar organlarning asosiy vazifalari bevosita inson huquqlari va erkinliklarini qonuniy ta’minlash uchun xizmat qilish hisoblanadi. Jumladan qonunning 2-moddasida quyidagilar mustahkamlab qo`yilgan: Ichki ishlar organlarining asosiy vazifalari fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini,

[6] O`z.Res.Kons.27-modda

jismoniy va yuridik shaxslarning mulkini, konstitutsiyaviy tuzumni himoya qilishdan, qonun ustuvorligini, shaxs, jamiyat va davlatning xavfsizligini ta'minlashdan, shuningdek huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktikasidan iborat[7]. Ko`rib turganimizdek ichki ishlar organlarining asosiy vazifalaridan biri bu vazifalari fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, jismoniy va yuridik shaxslarning mulkini himoya qilishdir.

Bundan tashqari har bir inson uchun ularning huquqiy ongini oshirishga bo`lgan harakatar ham muhim ahamiyat kasb etuvchi omillardan biri hisoblanadi. Har bir shaxs erkin huquqiy maslahat olish imkoniyati bilan ham ta'minlanishi shaxsiy huquqning yana bir ajralmas bo`lagidan biri sanaladi. Shu maqsadda ham Adliya variligi qoshida huquqiy axbarot markazi va "Adolat" nashriyoti faoliyat olib bormoqda. Fuqarolarning huquqiy ongini yana ham mustahkamlash shuningdek, ularga huquqy maslahat berishni davlat tomonidan yana ham rivojlantirish maqsadida bir qator samarali ishlar yo`lga qo`yilgan. Ular orasida eng muhim qadamlardan biri bu shubhasiz O`zbekiston Respublikasi prezidenti tomonidan imzolangan "O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi faoliyatini yanada takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" [8]gi prezident qarori muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda bir qator muhim jihatlar belgilab berildi:

- Huquqiy ijodkorlik sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirish;
- Huquqiy axbarotni tarqatish va undan foydalanishni ta'minlash;

[7] O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 16.09.2016 yildagi O'RQ-407-son
[8] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 13.04.2018 yildagi PQ-3666-son

- fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini huquqiy himoya qilish bo‘yicha choralarni amalga oshirish;
- notariat, advokatura hamda jismoniy va yuridik shaxslarga huquqiy xizmat ko‘rsatuvchi boshqa tuzilmalarning samarali faoliyat ko‘rsatishini ta’minlash;
- davlat xizmatlari ko‘rsatish sohasida, shu jumladan tegishli axborot tizimlari, resurslar va ma’lumotlar bazalarini joriy etish bo‘yicha davlat organlari va boshqa tashkilotlar faoliyatini nazorat qilish va samaradorligini baholash. Va boshqa ko`plab huquqiy maslahat olishga qaratilgan yo`nalishlar belgilab berildi.

Bunda shubhasiz konstitutsiya tomonidan belgillab qo`yilgan bandlar eng muhim bosqich hisoblandi. Jumladan O`zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 29-moddasida har kim malakali yuridik yordam olish huquqiga ega ekanligi mustahkamlab qo`yilgan. Har kimga malakali yuridik yordam olish huquqi kafolatlanadi. Bundan tashqari boshqa ko`plab jihatlar ham ushbu moddada belgilab qoyilgan jumladan: Qonunda nazarda tutilgan hollarda yuridik yordam davlat hisobidan ko‘rsatiladi. Har bir shaxs jinoyat prosessining har qanday bosqichida, shaxs ushlanganida esa uning harakatlanish erkinligi huquqi amalda cheklangan paytdan e’tiboran o‘z tanloviga ko‘ra advokat yordamidan foydalanish huquqiga ega.[9] Ushbu band shaxsiy huquq va erkinliklarni ta’minlashdagi yana bir ulkan erkinlik hisoblandi. Advakatlik yordami har bir shaxs va fuqaro shaxsiy hayotining ajralmas qismi hisoblanadi va har bir shaxs bundan huquqdan foydalanish imkoniyati konstitutsiya tomonidan mustahkamlab qo`yilgani esa konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmning yana bir ulakan yutug`i desak adashmagan bo`lamiz.

[9] O`z.Res.Kons.29-modda

Bu sohani yana ham demokratlashtirish va zamon talablariga moslashtirish maqsadida “Advakatura to`g`risida” O`zbekiston Respublikasi Qonuni ham imzolangan. 29-modda quyidagi bandlar bilan davom etadi: Gumon qilinuvchi, ayblanuvchi yoki sudlanuvchi ayblovning mohiyati va asoslari to‘g‘risida xabardor qilinish, unga qarshi yoki uning foydasiga guvohlik berayotgan shaxslarning so‘roq qilinishini talab etish, tarjimon yordamidan foydalanish huquqiga ega. Qonunni buzgan holda olingan dalillardan odil sudlovni amalga oshirish chog‘ida foydalanishga yo‘l qo‘yilmaydi. Jinoyat uchun hukm qilingan har kim qonunda belgilangan tartibda hukmning yuqori turuvchi sud tomonidan qayta ko‘rib chiqilishi huquqiga, shuningdek afv etish yoki jazoni yengillashtirish to‘g‘risida iltimos qilish huquqiga ega. Huquqbuzarliklardan jabrlanganlarning huquqlari qonun bilan muhofaza qilinadi. Davlat jabrlanganlarga himoyalanishni va odil sudlovdan foydalanishni ta’minlaydi, [10]ularga yetkazilgan zararning o‘rni qoplanishi uchun shart-sharoitlar yaratadi. Sudning yana ham adolatli va qonunga asoslangan holatda faoliyat olib borishini ta’minlash maqsadida moddada belgilab qo`yilganidek sud hukmi ustidan hukmning yuqori turuvchi sudga qonunda belgilangan tartibda murojaat qilishi, shuningdek afv etish va sud tomonidan chiqarilgan jazo chorasini yengillashtirish bo`yicha iltimosnoma kiritish huquqi ham berilgan.

Bugingi zamon texnalogiyalari juda ham ilg`or darajada rivojlangan bir davrda shaxslarga ta’luqli ma’lumotlarning xavfsizligi ham juda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Insonning o`z xohishiga qarshi bo`lgan yoki o`z istagidan tashqari bo`lgan informatsiyalarni tarqalib ketishi bugingi davr uchun juda ham katta muammoga aylanib ulgurgan desak adashmagan bo`lamiz. Bunday

[10] O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 27.12.1996 yildagi 349-I-son

holatda esa shaxslarga aloqador bo`lgan ma'lumotlarni saqlash va ularning xavfsizligi masalasida kun tartibiga chiqadi. Bunda esa inson va fuqarolarning shaxsiy erkinliklari va huquqlarini kafolati juda ham muhim ahamiyat kasb etishni boshlaydi.

Kibermakondagi inson huquqlari nisbatan yangi va o`rganilmagan huquq sohasi hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Inson Huquqlari Kengashi fuqarolik va siyosiy huquqlar to`g`risidagi xalqaro paktning 2-moddasi 2-bandida ushbu masala tilga olingan. So`z va ma'lumot erkinligi quyidagilarni o`z ichiga olishi belgilangan. Jumladan, ma'lumotlar, go`yalar va fikrlarni olish va yetkazish erkinligi, shuningdek internetga aloqador masalalarni ham qamrab oladi. O`zbekiston Respublikasi ham ushbu kibermakonda inson va fuqarolarning ommaviy axbarot vositalaridagi shaxsiy huquqlarini ta'minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi mazkur Xalqaro paktga O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1995-yil 31-avgustdagi 127-I-sonli "1966-yil 16-dekabrdagi fuqaroviy va siyosiy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro paktga qo‘shilish haqida" [11]gi qaroriga asosan qo‘shilgan. Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil 30-aprel kuni o‘tkazilgan O‘zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish orqali qabul qilingan va ushu konstitutsiya shaxsga ta'luqli ma'lumotlarning xavfsiz bo`lishi haqidagi masalani ham o`z ichiga olgani muhim ahamiyat kasb etadi. Konstitutsiyaning 30-moddasida quyidagilar belgilab qo`yilgan: Har bir inson shaxsiy hayotining daxlsizligi, shaxsiy va oilaviy sirga ega bo‘lish, o‘z sha'ni va qadr-qimmatini himoya qilish huquqiga ega. Har kim yozishmalari, telefon orqali so‘zlashuvlari, pochta, elektron va boshqa xabarlari sir saqlanishi huquqiga ega. Ushbu huquqning cheklanishiga faqat qonunga muvofiq va

[11] O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qarori, 31.08.1995 yildagi 128-I-son

sudning qaroriga asosan yo‘l qo‘yiladi. Har kim o‘z shaxsiga doir ma’lumotlarning himoya qilinishi huquqiga, shuningdek noto‘g‘ri ma’lumotlarning tuzatilishini, o‘zi to‘g‘risida qonunga xilof yo‘l bilan to‘plangan yoki huquqiy asoslarga ega bo‘lmay qolgan ma’lumotlarning yo‘q qilinishini talab qilish huquqiga ega. Har kim uy-joy daxlsizligi huquqiga ega. Hech kim uy-joyga unda yashovchi shaxslarning xohishiga qarshi kirishi mumkin emas. Uy-joyga kirishga, shuningdek unda olib qo‘yishni va ko‘zdan kechirishni o‘tkazishga faqat qonunda nazarda tutilgan hollarda va tartibda yo‘l qo‘yiladi. Uy-joyda tintuv o‘tkazishga faqat qonunga muvofiq va sudning qaroriga asosan yo‘l qo‘yiladi [12].

Yuqorida ko`rib chiqqan O`zbekiston Respublikasi 31-moddasida belgilangan masalalar Fuqarolik va siyosiy huquqlar to`g`risidagi xalqaro paktda belgilangan maslalarnin ham o`z ichiga olishini ko`rishimiz mumkin. Jumladan quyidagi masalalarni ko`rishimiz mumkin:

a) boshqalarning huquq va obro`sini hurmat qilish lozimligi;

b) shaxslarga aloqador ommaviy axbarot vositalari orqali tarqaladigan xabarlar ham insonning shaxsiy huquqlariga daxil qilmasligi.

Ushbu paktning ba`zi moddalari bilan tanishib chiqqan holatda O`zbekiston Respublikasida inson huquqlari va erkinliklarini ta’minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy mexanzmlarini qanchalar xalqaro standardlarga muvofiq ekanligini yana ham chuqurroq anglab olishimiz mumkin. Ushbu paktning 9-moddasida quyidagilar belgilangan: Har bir inson erkinlik va shaxsiy daxlsizlik huquqiga ega. Hech kim o‘zboshimchalik bilan hibsga olinishi yoki qamoqda saqlanishi mumkin emas. Hech kim qonunda belgilanganidan boshqacha asos va tartibda ozodlikdan mahrum etilishi

[12] O`z.Res.Kons.31-modda

mumkin emas. Ushbu bandda belgilangan masalalar esa konstitutsiyaning 30-moddasi birinchi bandida quyidagicha aks ettirilgan: Hech kim rasmiy e'lon qilinmagan qonun asosida hukm qilinishi, jazoga tortilishi, mol-mulkidan yoki biron-bir huquqidan mahrum etilishi mumkin emas .[13]

Amerika Qo'shma Shtatlari Oliy sudi (SCOTUS) - Qo'shma Shtatlar federal sud tizimidagi eng yuqori sud. U AQShdagi barcha federal sud ishlari bo'yicha va federal qonunlar bilan bog'liq bo'lgan shtat sudlari ishlari bo'yicha yakuniy apellyatsiya yurisdiktsiyasiga ega. Shuningdek, u tor doiradagi ishlar bo'yicha dastlabki yurisdiktsiyani ham amalga oshirish huquqiga ega sanaladi. Xususan, davlatning boshqa mamlakatlaridagi elchilari, davlat vazirlik idoralari va ularning konsullari, davlat ishtirok etadigan barcha turdagi shartnomalar va kelishuvlar ham shunlar jumlasidan hisoblanadi[14]. Oliy Sud sud nazorati vakolatiga ega. Konstitutsiya qoidalarini buzganlik uchun tegishli idoralar nizomlarini ham bekor qilish vakolatiga ega Shuningdek, u Konstitutsiya yoki qonun hujjatlarini buzganlik uchun prezidentning ko'rsatmalarini bekor qilishga qodir. Biroq, u faqat yurisdiktsiyaga ega bo'lgan huquq sohasidagi ish doirasida harakat qilishi mumkin. Sud siyosiy tusga ega bo'lgan ishlarni hal qilish vakolatiga ega.

Rivojlangan Germaniya va uning Federatsiya uchun asosiy qonuni va unda belgilangan shaxsiy huquqlar haqida so`z yuritish orqali yangi tahrordagi konstitutsiyaning shaxsiy huquqlar sohasidagi yutuqlarini yana ham aniqroq va chuqurroq anglab yetishimiz mumkin.

1. Federatsiya asosiy qonuning 1-moddasida quyidagicha belgilangan: Inson qadr-qimmati daxlsizdir. Hurmat qilish va himoya qilish bu

[13] Fuqaroviy va siyosiy huquqlar to'g'risida, 1966-yil 16-dekabr, Nyu-York

barcha davlat hokimiyati organlarining burchidir [15]. Ushbu ayni mazmundagi inson huquqlar va erkinliklarini himoya qilish davlatning oliy maqsadi ekanligi O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 54-moddasida “Insonning huquq va erkinliklarini ta’minlash davlatning oliy maqsadidir”, deb belgilandi.

2. Germaniya oliy qonuni 2-moddasida “har bir inson yashash huquqiga ega ekanligi va uning shaxsi daxlsiz. Ularning huquqiy masalalariga faqat qonuniy aralashish mumkin”, deb belgilangan. Respublikamiz konstitutsiyasi 25-moddasida “Yashash huquqi har bir insonning ajralmas huquqidir va u qonun bilan muhofaza qilinadi. Inson hayotiga suiqasd qilish eng og‘ir jinoyatdir”, deb belgilangan.

3. Davlat oldida barcha shaxslar tengdir. Erkak va ayollar teng huquqqa ega va davlat ular uchun teng huquqdagi qonunlarni amalga oshiradi va mavjuda kamchiliklarni bartaraf qiladi. Ushbu masala Germaniya konstitutsiya 2-moddasida belgilangan. Ayni shu mazmundagi bandlar esa “O‘zbekiston Respublikasining fuqaroligi, unga qanday asoslarda ega bo‘lganlikdan qat’i nazar, hamma uchun tengdir”, deb konstitutsiyamizning 22-moddasida belgilangan.

Yuqorida kelgan malumotlardan shuni kichik xulosa qilib aytshimiz mumkinki, shaxsiy huquqlar inson hayotining muhim ajralmas huquqi bo`lib har bir inson uchun davlat tomonidan kafolatlanishi belgilab qo`yilgan va davlat uchn eng oliy maqsad esa o`z fuqarolari huquqlari va erkinliklarini qonuniy himoya qilish etib belgilab qo`yilgan. Shuni ham aytish lozimki, yangi tahrirdagi konstitutsiyada xalqaro huquqning umume’tirof etgan normalari va prinsiplariga muvofiq holatda yangi normalarning kiritilishi inson huquqlari va erkinliklarining konstitutsiyaviy-huquqiy mexanizmining muhim jihatidir.

[15] Basic Law for the Federal Republic of Germany (btg-bestellservice.de)

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori
3. Fuqaroviy va siyosiy huquqlar to‘g‘risida, 1966-yil 16-dekabr, Nyu-York
4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qarori
5. Basic Law for the Federal Republic of Germany
6. Kessler, Robert (March 28, 2013). "Why Aren't Cameras Allowed at the Supreme Court Again?". The Atlantic. Retrieved March 24, 2017.
7. Johnson, Benny. "The 2016 Running of the Interns". Independent Journal Review. Retrieved March 24, 2017.
8. Pilkington, Caitlyn. "What Is The Running Of The Interns?". Women's Running. Retrieved March 24, 2017.
9. Stebner, Beth. "Running of the Interns: News assistants pictured making mad dash to deliver DOMA decision". Daily News. New York. Retrieved March 24, 2017.
10. Byers, Dylan. "CNN's GoPro antics rile Supreme Court". Politico. Retrieved March 24, 2017.
11. Le Conte, Marie (June 27, 2015). "The 'Running of the Interns' is the weirdest and funniest tradition you've never heard of". metro.co.uk. Retrieved March 24, 2017.
12. Fuqaroviy va siyosiy huquqlar to‘g‘risida, 1966-yil 16-dekabr, Nyu-York
13. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qarori, 31.08.1995 yildagi 128-I-son

INTERNET MANBAALARI:

1. https://www.abacademies.org
2. https://uk.usembassy.gov
3. https://www.theguardian.com
4. https://www.law.cornell.edu
5. https://us.cnn.com
6. https://www.supremecourt.gov
7. https://constitution.congress.gov
8. https://constitutioncenter.org